

PWYLLGOR CRAFFU GOFAL DYDD IAU, 20 EBRILL 2023

Yn bresennol: Y Cynghorydd Eryl Jones-Williams (Cadeirydd)
Y Cynghorydd Linda Ann Jones (Is-gadeirydd)

Y Cynghorwyr: Anwen J. Davies, Jina Gwyrfai, R. Medwyn Hughes, Dewi Jones, Elwyn Jones, Beth Lawton, Linda Morgan, Gwynfor Owen, John Pughe, Meryl Roberts, Angela Russell, Einir Wyn Williams a Sasha Williams.

Swyddogion yn bresennol: Llywela Haf Owain (Uwch Ymgynghorydd Iaith a Chraffu) a Lowri Haf Evans (Swyddog Gwasanaethau Democratiaeth).

Erail a wahodwyd:

Cynghorydd Dilwyn Morgan (Aelod Cabinet Oedolion, Iechyd a Llesiant)
Cynghorydd Elin Walker Jones (Aelod Cabinet Plant a Phobl Ifanc)
Huw Dylan Owen (Cyfarwyddwr Statudol Gwasanaethau Cymdeithasol)
Aled Davies (Pennaeth Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant)
Helen Fon Owen (Uwch Reolwr Anableddau Dysgu)

Yn bresennol ar gyfer eitem 5:

Aled Gibbard (Uwch Reolwr Gweithredol Plant a Chefnogi Teuluoedd)

Yn bresennol ar gyfer eitem 6:

Mari Wyn Jones (Uwch Reolwr Gwasanaethau Oedolion)

1. YMDDIHEURIADAU

Derbyniwyd ymddiheuriadau gan y Cynghorwyr Menna Baines, Rheinallt Puw a Gareth Coj Parry

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Datganodd yr aelodau canlynol eu bod gyda buddiant mewn perthynas â'r eitem a nodir:

- Y Cynghorydd Gwynfor Owen yn eitem 5 a 6 ar y rhaglen gan fod ei fab yn awtistig. Roedd yr Aelod o'r farn nad oedd yn fuddiant oedd yn rhagfarnu ac ni adawodd y cyfarfod

3. MATERION BRYD

Dim i'w nodi.

4. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod blaenorol o'r Pwyllgor hwn a gynhaliwyd ar 16 Chwefror 2023 fel rhai cywir.

5. DIWEDDARIAD AR GYNLLUN AWTISTIAETH GWYNEDD

Amlygodd yr Aelod Cabinet Oedolion, Iechyd a Llesiant bod yr adroddiad yn un ar y cyd rhwng y Gwasanaeth Oedolion a'r Gwasanaeth Plant i sicrhau bod y cynllun Awtistiaeth yn cael ei ymgorffori yn llyfn i'r ddau wasanaeth. Nododd, fel Cadeirydd y Bwrdd Partneriaeth Rhanbarthol (sydd yn gyfrifol am gasglu gwybodaeth i wella ansawdd y gwasanaethau a ddarperir i bobl awtistig a'u teuluoedd neu ofalwyr), bod y Cynllun yn cael sylw blaenllaw.

Ategodd y Cyng Elin Walker Jones (Aelod Cabinet Plant a Phobl Ifanc) bod cynnydd sylweddol wedi ei wneud gan Cyngor Gwynedd ers i'r Cod Ymarfer ar gyfer Cyflenwi Gwasanaethau Awtistiaeth ddod i rym yn Medi 2021. Cyfeiriwyd at y bid llwyddiannus a wnaed fyddai'n golygu y gellid cynyddu adnoddau staffio ar gyfer datblygu gwasanaethau Awtistiaeth ar draws y Sir, datblygu modiwlau E-ddysgu i godi ymwybyddiaeth staff Awdurdodau Lleol, y Bwrdd Iechyd a'r Heddlu a chyfeirio at y Tim Awtistiaeth Cenedlaethol sydd a rôl gyffredinol yn natblygiad gwasanaethau ledled Cymru ac, wrth gyfarfod yn chwarterol, yn rhoi cyfle i rannu gwybodaeth a diweddariadau perthnasol.

Nodwyd bod blaenoriaethau'r 6 mis nesaf yn cynnwys

- Cynllun sefydlu ar gyfer y tîm newydd a lansiad y gwasanaeth newydd i godi ymwybyddiaeth.
- Sefydlu prosesau a threfniadau clir i'r tîm weithio ar draws gwasanaethau plant ac oedolion. Cysylltu â fforymau presennol.
- Cryfhau ymhellach y cysylltiadau gyda'r Gwasanaeth Awtistiaeth Integredig Rhanbarthol, mynychu eu digwyddiadau gwybodaeth lleol a chwilio am gyfleoedd i weithio ochr yn ochr â'u gweithiwr cyswllt yng Ngwynedd
- Ymgysylltu ag unigolion awtistig a'u teuluoedd yn ogystal â phartneriaid yn lleol er mwyn symud tuag at gyd-gynhyrchu gwasanaethau lleol
- Sefydlu perthynas waith gyda'r gwasanaeth niwroddatblygiadol a chynnig cymorth yn ystod camau cynnar asesu a diagnosis.
- Cwblhau'r diweddariad gweithredu fel rhan o'r asesiad gwaelodlin ar gyfer Gogledd Cymru erbyn diwedd mis Mai.
- Adolygu cynllun awtistiaeth Gwynedd yn seiliedig ar y wybodaeth sydd wedi'i chynnwys yn yr asesiad gwaelodlin.

Diolchwyd am y cyflwyniad

Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau a ganlyn gan aelodau:-

- Canmol y gwaith y mae'r gwasanaeth yn ei wneud
- Croesawu penodiad Cydlynnydd / Swyddog Prosiect ar gyfer datblygu Gwasanaethau Awtistiaeth
- Bod angen sicrhau penodiadau Cymraeg fel nad yw plant o aelwyd Cymraeg o dan anfantais
- Bod angen gweld newid a sicrhau nad cynllun papur yn unig sydd yma
- Bod y Bws Awtistiaeth yn wych (yn cynnig hyfforddiant arloesol ac ymarferol sydd wedi'i ddatblygu i roi profiad i bobl nad ydynt yn awtistig o'r anawsterau sy'n wynebu pobl ar y sbectrwm awtistiaeth) ac y dylid annog y bws teithiol yma
- Bod y sbectrwm yn eang a'i bod yn bwysig adnabod pwy sydd wir angen cefnogaeth
- Bod angen sicrhau cefnogaeth briodol i oedolion a phlant wrth iddynt fynd drwy'r broses asesu
- Pryder bod plant yn cael eu gwrthod gan y gwasanaeth asesu gan nad ydynt yn cwrdd â'r meini prawf - lle felly fydd y plant yma yn cael sylw? Nodwyd bod angen symleiddio'r gwasanaeth.

- Bod cymariaethau rhwng Awtistiaeth a Dementia ac y dylid annog adnabod cyfleoedd i gydweithio rhwng y ddau dîm. Awgrymwyd sefydlu cynllun sydd yn ymdebygu i Dementia Cyfeillgar
- Bod angen mewnbwn gan yr Adran Addysg a'r Bwrdd Iechyd i'r gwasanaeth awtistiaeth. Awgrymwyd cynnal trafodaeth a / neu sefydlu grŵp tasg a gorffen i rannu gwybodaeth.

Mewn ymateb i sylwadau a chwestiynau gan aelodau, nodwyd:-

- Yn ôl gwaith casglu data rhanbarthol a gwblhawyd gan Conwy a Sir Ddinbych (oedd yn cynnwys ffigyrau Gwynedd a Môn ac yn seiliedig ar y boblogaeth), roedd oddeutu 900 o oedolion a rhwng 300 a 350 o blant yn cael cymorth gan y Sir. Ategwyd, er nad oedd y wybodaeth yn ddibynadwy, bod cynnydd mewn cyfeiriadau a nifer ar restr aros derbyn asesiad. Amlygodd yr Aelod Cabinet ei bod yn rhannu pryderon y Cynghorwyr am y rhestrau aros a'i bwriad o ysgrifennu at y Gwasanaeth Iechyd yn amlygu'r pryderon, fyddai'n cynnwys defnydd o'r Gymraeg.
- Mewn ymateb i sylw bod nifer yn talu yn breifat am asesiad oherwydd rhestr aros gyda'r drefn bresennol (gwnaed awgrym nad yw cael asesiad preifat yn rhoi mynediad at wasanaethau yn gynt) a sut gellid mynd ati i ddatrys y rhestr aros, nodwyd bod oddeutu 200 ar y rhestr aros plant presennol, Ategwyd na fyddai'r gwasanaeth newydd yn cyffwrdd â hyn, ond bod y cynllun gwaith yn debygol o greu rhwydwaith weithio i ganfod gwybodaeth a chreu cysylltiadau. Nodwyd hefyd y byddai angen sefydlu perthynas gyda'r gwasanaeth niwroddatblygiadol a chynnig cymorth yn ystod camau cynnar asesu a diagnosis.
- Mewn ymateb i sylw bod angen sicrhau bod digwyddiadau yn cael eu cynnal yng nghefn gwlad, amlygwyd bod adnoddau ychwanegol ar gael i adnabod cyfleoedd newydd i ddarparu cefnogaeth ataliol a chodi ymwybyddiaeth yn lleol. Nodwyd bod Derwen eisoes yn cynnig dyddiadau gwybodaeth i deuluoedd ac yn cydweithio gyda Byw'n Iach i gynnal hyfforddiant. Bydd y cynllun yn canolbwyntio ar sicrhau gwell cyfathrebu gyda theuluoedd a chynnal sesiynau rheolaidd (gan sicrhau digwyddiadau ar draws y Sir).
- Yn dilyn sylw diweddar yn y wasg fod y nifer merched hŷn sy'n cael diagnosis o awtistiaeth yn cynyddu, nodwyd bod y Tîm Awtistiaeth Cenedlaethol wedi datblygu Cymuned Ymarfer sydd yn datblygu gwybodaeth a rhoi ffocws penodol ar y mater yma.
- Mai nod yr arweinydd fydd cyd-gynhyrchu gyda'r tîm integredig i sicrhau ymgysylltu a chydweithio da gyda rhieni a gofalwyr gan eu cynnwys mewn trafodaethau ynglŷn â datblygu'r berthynas a datblygu cefnogaeth i rieni. Ategwyd bod Derwen yn cynnal gweithgareddau a sesiynau gwybodaeth e.e., sesiynau rheoli emosiynau, er yn derbyn yr angen i wneud mwy
- Croesawyd y bwriad i sicrhau y dylai bob aelod staff sydd yn gweithio'n uniongyrchol gyda phlant, pobl ifanc neu oedolion ymgymryd â hyfforddiant ymwybyddiaeth ASA, er mai ar lefel gyffredinol oedd hyn. Pwysleisiwyd bod rhaid sicrhau hyfforddiant dwys i'r rhai hynny sydd yn ymdrin ag awtistiaeth yn uniongyrchol. Mewn ymateb nodwyd bod hyfforddiant mandadol yn cael ei gyflwyno i holl staff y Cyngor (tua 400 wedi cwblhau hyd yma) sydd yn cael ei gynnwys fel un rhan o dri lefel o hyfforddiant ASA. Bydd y rhai hynny sydd yn ymdrin ag awtistiaeth yn uniongyrchol yn derbyn hyfforddiant ar ddwy lefel uwch.
- I sicrhau nad oes gwahaniaethau rhwng anghenion plant ac oedolion, sicrhawyd mai'r unigolyn sydd yn ganolog i'r gwasanaeth ac y bydd y ddarpariaeth orau yn cael ei gynnig – nod y gwasanaeth yw cydweithio o gwmpas yr unigolyn. Nodwyd bod gwelliant sylweddol i'r unigolyn wedi derbyn cefnogaeth.

PENDERFYNWYD:

- a) **Derbyn yr adroddiad gan nodi'r sylwadau a gyflwynwyd yn ystod y cyfarfod**
- b) **Sefydlu Grŵp Tasg a Gorffen i drafod gweithredu'r Cynllun gyda'r tîm newydd gan sicrhau cynrychiolaeth o'r Adran Addysg a'r Bwrdd Iechyd**
- c) **Derbyn adroddiad cynnydd ymhen 6 mis**

6. CEFNOGAETH I UNIGOLION SYDD Â DEMENTIA YNG NGWYNEDD

Cyflwynwyd yr adroddiad gan y Cyng Dilwyn Morgan, Aelod Cabinet Oedolion, Iechyd a Llesiant. Amlygodd mai prif bwmpas yr adroddiad oedd amlinellu'r datblygiadau newydd sydd yn Ngwynedd i gefnogi unigolion gyda Dementia.

Ategodd yr Uwch Reolwr Gwasanaethau Oedolion mai gweledigaeth y Sir yw cefnogi unigolion sy'n byw gyda dementia er mwyn eu galluogi i fyw gartref mor annibynnol â chyn hired ag sydd bosib gyda'r angen i sicrhau'r ddarpariaeth gofal a chefnogaeth gywir, amserol, yn y lle iawn i gwrdd ag amrediad o anghenion. Eglurodd bod swydd Cydlynedd Dementia Gwynedd wedi'i chreu yn ddiweddar er mwyn arwain ar y maes o fewn y Cyngor drwy gydweithio ag unigolion sydd wedi'u heffeithio â dementia, y Bwrdd Iechyd a'r Trydydd Sector. Bydd y cydlynedd yn gyfrifol am greu gweledigaeth a strategaeth Dementia Gwynedd i ymateb i'r llwybr safonau gofal. Swydd dros dro yw hon wedi'i hariannu o'r Gronfa Integredig Rhanbarthol (RIF).

Cyfeiriwyd at y camau nesaf gan adrodd bod y Gwasanaeth yn ddibynnol ar arian dros dro i gefnogi nifer fawr o ddatblygiadau yn y ddarpariaeth gofal i unigolion â dementia. Yr her fydd sicrhau arian hir dymor i sicrhau cynaliadwyedd a datblygiad pellach y gwasanaethau hyn. Bydd gwaith yn cael ei wneud i ragweld effaith y galw ar gyllidebau dros y blynyddoedd nesaf a bydd angen gwneud penderfyniadau anodd o ran ail flaenoriaethu adnoddau os na fydd cyllideb ychwanegol ar gael.

Diolchwyd am yr adroddiad

Yn ystod y drafodaeth, cyflwynwyd y sylwadau a ganlyn gan aelodau:-

- Croesawyd datblygiad Cartref Gofal Penyberth, Penrhos, cyfeiriad mae'r Cyngor yn dyheu i'w ddilyn a sydd yn llywio cyfeiriad gofal i'r dyfodol a gweddnewid y gwasanaeth
- Bod y Gwasanaeth Dementia Actif Gwynedd yn gwneud gwaith arbennig iawn sydd wedi ei gydnabod ar draws Cymru – yn llongyfarch y tim
- Bod cynnwys y teulu mewn asesiadau gofal yn hanfodol i gefnogaeth dementia
- Bod rhaid cadw pobl yn eu cymunedau

Mewn ymateb i'r sylwadau a chwestiynau gan aelodau, nodwyd:-

- Mewn ymateb i sylw nad oes darpariaeth nyrsio arbenigol ar gael i unigolion sydd yn byw yn ardaloedd Llyn a Meirionnydd a'r awgrym y dylid mynnu darpariaeth ddigonol drwy ddylanwad, nodwyd nad ydyw wedi bod yn bosib i Awdurdodau Lleol ddarparu gofal nyrsio ond bod y Cyngor bellach yn ymyrryd mwy yn y farchnad fel mae bylchau mewn gwasanaethau yn ymddangos yn yr ardaloedd. Nodwyd bod modd datrys rhai elfennau o'r ddarpariaeth ond nad oes gorfodaeth ar y Bwrdd Iechyd na cwmnïau annibynnol i ddarparu Gwasanaeth gofal nyrsio arbenigol dementia ym mhob rhan o'r Sir – gellid er hyn annog a dylanwadu ar

benderfyniadau busnes. Er yn gwerthfawrogi'r gwaith sydd yn cael ei wneud rhaid ymateb i'r angen ac felly mae'r Cyngor yn ystyried effeithlonrwydd darparu gwasanaeth yn hytrach na phrynu gwasanaeth (mewn rhai sefyllfaoedd). Nodwyd bod angen sicrhau darpariaeth hafal ar draws y Sir - bydd posibiladau yn cael eu hystyried ar safle Penyberth i'r dyfodol.

- Bod Llys Cadfan Tywyn yn cynnig 33 o welyau gyda 15 yn welyau dementia arbenigol - er hynny gwelir rhai unigolion yn cael eu symud o'u cynefin (mor bell â Phwllheli neu Fangor) i dderbyn gofal addas. Nodwyd bod staffio ym maes gofal yn heriol ac felly'r defnydd gorau o staff yn cael ei wneud i gynnal gwasanaeth yn y modd mwyaf effeithiol. Derbyniwyd bod symud allan o gynefin yn creu pryder ac mai aros yn y gymuned yw'r nod. Esboniwyd mai gofal preswyl dementia sydd yn cael ei ddarparu yn Llys Cadfan. Os ydyw anghenion unigolion yn dwyshau ac angen gofal nyrsio arbenigol, yna yn anffodus nid oes darpariaeth addas ar gael yn lleol.
- Yn dilyn penderfyniad y Bwrdd Iechyd i gau Ward Dyfi yn Ysbyty Tywyn dros dro oherwydd prinder staff, a defnyddio gwelyau yn Ysbyty Dolgellau i ddiogelu cleifion, nodwyd nad yw'r sefyllfa yn dderbyniol. Amlygwyd pryder y byddai Llys Cadfan yn colli cefnogaeth ac arbenigedd gan yr Ysbyty, ond cadarnhawyd mai nyrsys cymunedol sydd yn cefnogi a gofalu am drigolion Llys Cadfan a hynny yn unol â'r angen. Gwerthfawrogwyd yr ymateb effeithiol a gafwyd gan y gwasanaeth i'r penderfyniad o gau ward Dyfi a hynny mewn amser byr iawn.
- Bod y gwasanaeth yn ymwybodol o'r prinder doctoriaid yn ardal Tywyn a bod trafodaethau wedi eu cynnal gyda'r Bwrdd Iechyd. Nodwyd bod Meddyg o Ddolgellau yn gofalu am gleifion ysbyty Tywyn ond nad oes trefniant yn bodoli i ddoctoriaid o Ddolgellau gefnogi preswylwyr yn y cartrefi. Ategwyd bod angen cynnal trafodaethau pellach gyda'r Bwrdd Iechyd ynglŷn â datblygu a darparu gwasanaethau yn yr ardal i'r dyfodol.
- Bod arian ar gyfer y cynllun gweithwyr cefnogol dementia yn cael ei gyflwyno drwy raglenni ariannu penodol - rhai ohonynt yn rhaniadau rhanbarthol lle bydd bidiau yn cael eu cyflwyno am gyfran o'r arian. Eglurwyd bod nifer o elfennau'r gwasanaeth yn ddibynnol ar y ffynonellau ariannol yma bellach ac er bod Dementia yn wasanaeth creiddiol nid oes cyllideb sefydlog barhaol ar ei gyfer. Mae hyn yn ddibynnol ar y system genedlaethol.
Mewn ymateb i sylw bod arian dros dro yn arwain at benodiadau dros dro a bod hyn yn rheswm dros rai yn dewis peidio ymgeisio am swyddi gan nad ydynt yn barhaol, derbyniwyd bod hyn yn broblem ond bod brwdfrydedd ymysg rhaid sydd eisiau gweithio yn y maes penodol yma (er nad yn wir am bob maes gwaith). Ategwyd bod rhaid gweithio yn strategol o gofio bod nifer pobl ifanc yn lleihau tra bod nifer dros 85 yn cynyddu yn sylweddol. Rhaid felly ymateb drwy ystyried gwaith ataliol, defnyddio technoleg effeithiol a hybu taliadau uniongyrchol yn ein Cymunedau.
- O ran denu a chadw staff yn y maes gofal a'r angen i ddatblygiad Penyberth fod yn llwyddiannus, nodwyd bod cynllunio'r gweithlu yn rhan elfennol o'r datblygiad.

PENDERFYNWYD

Derbyn yr adroddiad gan nodi'r sylwadau a gyflwynwyd yn ystod y cyfarfod.

Dechreuodd y cyfarfod am 10:30am a daeth i ben am 1:00pm

CADEIRYDD